

1 skyrius

1983 metai

Naujasis vidaus reikalų ministras Fedorčiukas sudavė kovai su nusikalstamumu kelis triuškinančius smūgius. Pirmas buvo „bandomasis“: vyriausiasis šalies milicininkas pareiškė, kad jokia mokslinė veikla, išskyrus kriminalistinės technikos diegimą, VRM nereikalinga, o tuo mokslu užsiimantys paprastų paprasčiausiai pravalgo valstybinius pinigus ir be reikalo trina kelnės. Iškart po to pareiškimo buvo išleistas įsakas iš esmės sumažinti VRM Mokslinių tyrimų instituto darbuotojų skaičių, taip pat panaikinti Akademijos mokslo centrą, kuriame dirbo Vera Leonidovna Potapova. Visiškai sunaikinti. Beveik tris šimtus žmonių — karininkų su aukštuoju išsilavinimu ir daugiausia su mokslo laipsniais — prisireikė kur nors įdarbinti, be to, būtinai pačioje sistemoje, kadangi jų atleisti nebuvo galima.

Ir kaip tyčia tą akimirką ant ministro stalo nugulė paaiškinamasis raštas su siūlomu priemonių sąrašu psichikos anomalijų turinčių nuteistųjų pataisos ir perauklėjimo efektyvumui kelti. Ministras, nepasivarginęs įsigilinti į esmę, pamatė du pažįstamus žodžius — „nuteistieji“ ir „psichika“ — ir piktai pertraukė darbuotoją, kuris pristatinėjo medžiagą:

— Kas per klievesiai! Mūsų kolonijose nepakaltinamieji

bausmių neatlieka, ir jokiomis psichinėmis ligomis mūsų nu-
teistieji neserga ir negali sirgti.

To, matyt, pakako, kad kitą dieną Verą Leonidovną iš-
kviestų į Mokslo tarybą. Jos disertacija iš gynimo buvo iš-
braukta.

Visiškai sutrikusi, ji paskambino moksliniam vadovui pa-
klausti, ką dabar daryti.

— Rašyti naują disertaciją, — visiškai ramiai atsakė gar-
busis profesorius. — Medžiagos turite daugiau nei reikia, pa-
keiskite pavadinimą, išmeskite iš teksto visas užuominas apie
psichikos anomalijas ir akcentuokite pastovius asmenybės indi-
vidualistinius ypatumus, pasinerkite į penologinę psichologiją.
Per porą mėnesių susidorosite.

Per porą mėnesių! Žinoma, tekstą ji perredaguos, iš dalies
perrašys jį iš naujo, bet juk tuo problemos nesibaigia. Reikia
Mokslo taryboje tvirtinti naują temą, prieš tai aptarus ją kated-
roje. Reikia atspausdinti naują tekstą, parašyti naują autorefe-
ratą, vėl persvarstyti katedroje ir atlikti skausmingą procedūrą
surenkant ir pateikiant naują dokumentų paketą gynimo pri-
statymui. Ir viskas tuo metu, kai ji, kaip ir visi Mokslo cen-
tro darbuotojai, yra „už etato“: du mėnesius jiems mokės visą
algą — pareiginį atlyginimą ir priedą už laipsnį bei išstarnautus
metus, ir dar du mėnesius — tik už laipsnį ir išstarnautą laiką,
o dar du mėnesius jie gali eiti pareigas, bet be jokio piniginio
atlygio. Duotas pusmetis susirasti kitą darbą VRM sistemoje.
Kaip iškabinti visą šią problemų košę, Vera sunkiai įsivaizdavo.

Tuo tarpu visus išskirtus „už etato“ karininkus ėmė paei-
liui kviesti į kadru skyrių ir spręsti klausimą dėl jų įdarbinimo.

Pradėjo, be abejo, nuo skyrių viršininkų ir jų pavaduotojų — jiems siūlė geresnes vietas. Paskui atėjo vadovaujančiųjų mokslo darbuotojų eilė, po jų ėmėsi „vyresniųjų“ ir „tiesiog mokslo“, kuriems parūpino pareigas jau iš to, kas liko. Papulkininkei Potapovai pasiūlė vieno Kalinino srities rajono nepilnamečių reikalų inspekcijos viršininkės vietą.

— Juk jūs dirbote nusikaltimų prevencijos skyriuje, štai ir užsiimkite profilaktika praktiškai, taikykite savo mokslines žinias, — pašaipiai šypsodamasis pasakė jaunutis kadru skyriaus darbuotojas.

— Ar galiu pagalvoti?

— Žinoma, tik neilgai. Dviejų valandų jums užteks?

Jis tyčiojosi iš moters ir svaigo nuo savo valdžios taip atvira, taip vaikiškai džiūgaudamas, kad Vera netgi supykti ant jo negalėjo. „Berniūkštis, — pagalvojo ji, išeidama iš kabineto ir skubiai kopdama laiptais į tą aukštą, kur buvo įsikūrusi kriminologijos katedra. — Tiek to, tegul paišdykauja.“

Šioje katedroje Vera rašė disertaciją ir dalyvavo visuose svarstymuose; katedros vedėjas — žinomas mokslininkas, vadovėlių ir daugybės monografijų autorius — Potapovai prižadėjo vyresniojo dėstytojo pareigas, o apsigynus disertaciją iškart suteikti docento laipsnį. Suprantama, jeigu bus vakansija. Vyresniojo dėstytojo vakansija turėjo šiomis dienomis atsilaisvinti, šias pareigas einantis darbuotojas formino pensiją. Vera buvo tikra, kad katedros vedėjas savo pažadą tesės ir įspės kadru skyrių, kad papulkininkę Potapovą reikia nukreipti būtent į jo padalinį, ir šiandienos pokalbis su kadru skyriaus darbuotoju gerokai ją suglumino.

— Nieko neišeina, Vera Leonidovna, — skėstelėjo rankomis katedros vedėjas. — Pati suprantate, ministerijoje vyksta kadruų pertvarkymai, ministras atsiveda savo žmones, buvusieji darbuotojai priversti ieškoti naujų vietų. O jie ten visi be mokslo laipsnių, tad jų nei docentais, nei profesoriais nepaskirsi. Tik vyresniaisiais dėstytojais. Gerai, jeigu karininkas jaunas, tuomet galima ir tiesiog dėstytoju. Bet daugiausia visi pusamžiai... Man labai gaila. Bet įsakyta į šią atsilaisvinančią vietą priimti žmogų iš ministerijos. Jeigu būtumėte mokslų kandidatė, aš turėčiau argumentų, kodėl noriu priimti būtent jus. Bet tokių argumentų neturiu, o žmogus iš ministerijos — su kur kas didesne patirtimi ir VRM išstarnautų metų stažu.

„Kokia kvailystė! — mintyse piktinosi Vera, grįždama į savo, dabar jau buvusį, tai yra beveik nebeegzistuojantį, skyrių. — Akademijoje reikia saviems darbuotojams ieškoti vietų, o jie į visas vakansijas ministerijos žmonių prikišo. Beje, pati kalta, vilkinau disertaciją, reikėjo iškart, kai tik perėjau į Akademią, imtis to reikalo, neatidėlioti. Tuomet visi klausimai būtų išsisprendę kur kas lengviau.“

Skyriuje viešpatavo liūdesys, atsiduodantis pelėsių tvaiku. Gavusieji naujus paskyrimus patylomis tvarkė bylas, tuštino seifus, naikino tai, kas nereikalinga, baigė rašyti straipsnius, kuriuos buvo pažadėję žurnalams ir sudaromiems rinkiniams. Naujų pareigų dar negavusieji skaitinėjo laikraščius, žaidė šachmatais, šnekėjosi telefonu, gėrė arbatą... Tvyrojo slegianti, bet kartu ir nervingai dirgli atmosfera. Visi žinojo, kad Verą iškvietė į kadruų skyrių, todėl kai tik ji peržengė slenkstį, visų žvilgsniai nukrypo į ją.

— Na ką? Ką sakė?

— Pasiūlė nepilnamečių reikalų inspekciją Kalininio srityje. Ir gyvenimą bendrabutyje, nesuteikiant buto.

Vienas iš darbuotojų, praeityje buvęs vienos srities vidaus reikalų valdybos viršininku, nepatikliai pažiūrėjo į Potapovą.

— Tau? Jie ką, išprotėjo? Juk tu — buvusi ypatingoji Generalinės prokuratūros tardytoja!

Vera gūžtelėjo pečiais. Jam lengva stebėtis, kai patsai gavo katedros vedėjo pavaduotojo pareigas specializuotame fakultete, kur mokėsi užsieniečiai — draugiškų šalių teisėsaugos organų darbuotojai.

— Ką dabar tai jaudina? Aš neturiu mokslo laipsnio, o mūsų Baranovui, mokslų kandidatui, irgi papulkininkui, vakar pasiūlė eiti dirbti apylinkės įgaliotiniu. Beje, jeigu kas nors nežinote — į visas laisvas pareigas Akademijoje ir mūsų institute metamas ministerijos desantas. Tad tiems, kas dar negavo pasiūlymų, vargu ar kas nors nuskils.

Reikia pasakyti, kad niekas iš darbuotojų itin nebruzdėjo dėl naujo darbo paieškų. Žmonėms kažkaip galvose netilpo mintis, kad juos gali štai taip paprastai išmesti už borto ir pasiūsti į kokią nors skylę, į pačias žemiausias pareigas. Taip negali būti! Ir taip nebus. Viskas kažkaip susikratys, susitvarkys, ministerijoje susizgribs ir paskelbs kokį nors „gerą“, „teisingą“ įsaką... Juk negali būti, kad nelaukrai susiklosčiusi padėtis baigtųsi visiškai nutraukta mokslinė veikla! Juk tai nesąmonė!

Apėmė labai didelė pagunda nusinešti namo knygas ir popierius, į Akademiją nebeiti ir ramiai perrašinėti disertaciją. Bet baisu... O gal netikėtai kur nors atsilaisvins pareigos, pri-

simins Potapovą, puls ieškoti, neras — ir tučtuojau prisimins ką nors kitą. Reikia iš kailio išsinerti, bet per tuos prakeiktus šešis mėnesius suspėti apsiginti arba bent jau pateikti gynimui disertaciją, kadangi neaišku, kas bus paskui, o mokslo laipsnis — bent jau šiokia tokia paspartis. Ir darbo, jeigu koks nors atsirastų, nevalia pražiopsoti, nors du mėnesius su apkarpyta alga Vera, aišku, pratemptų, bet po jų bus kiti du mėnesiai visiškai be atlygio, vadinasi, reikia sukaupti šiokių tokių finansinių atsargų. Jokių kitų pajamų ji neturėjo.

O, jeigu svarbu būtų tik prasimaitinti! Vėrai Leonidovnai virš galvos kabėjo kur kas svaresnių išlaidų grėsmė. Pirmiausia Taniuškos ir Boriso Orlovo vestuvės, paskirtos gegužės pradžioje — vasarį vaikai padavė pareiškimus į Civilinės metrikacijos rūmus. Ir antra, kai tik Taniuška prieš pat Naujuosius metus persikraustė pas Orlovus, Vera pagaliau ryžosi pasidaryti remontą savo vieno kambario butelyje. Užglaistyti ilgus, negražius sienų plyšius, atsiradusius nusėdus namui, pakeisti apmušalus, perkloti virtuvėje linoleumą, išbaltinti lubas, pakeisti dalinai atsilupusias senas plyteles vonioje. Visą sausį ji aktyviai ruošėsi, plėšė senus tapetus, daužė nuo sienų plyteles, ieškojo ir pirkto medžiagas, tarėsi su meistras. Ir štai dabar pasirodo, kad tokių išlaidų ji negali sau leisti.

Butas paliko apverstas ir nejaukus, Vera nuolat atsitrenkavo į dažų ar tinko kibirus, klupo ant apmušalų ritinių ir plytelių paketų; baldai sustumdyti; jos būstas, dar taip neseniai patogus ir mėgstamas, pavirto tvartu, kuriame nesinori praleisti nė vienos nereikalingos minutės. Iš pradžių baisu nebuvo, juk neilgam! Dabar išaiškėjo, kad ne šiaip ilgam, o išvis

neaišku kiek užtruks. Vera vis pagalvodavo, gal visgi sutvarkyti daiktus ir knygas, suverstas kambaryje ant stalo, ir užsiimti disertacija namie, bet kaskart baiminosi — nebūdama darbo vietoje, ji galėjo netekti darbo. Viešpatie, viso labo treji metai iki pensijos, reikia kažkaip įsitaisyti ir pratempti, o paskui galės švaria sąžine sėdėti namuose ir prižiūrėti anūkus, kurių, duokdie, iki to laiko jau atsiras.

Bendradarbiai seniai išsivaikščiojo, o Vera Leonidovna vis sėdėjo už stalo, įdėmiai skaitydama pačios rašytą tekstą ir svarstydama: štai šitą pastraipą galima palikti, o štai tą reikėtų išmesti, vietoj jos įrašyti visai ką kita, o šičia užteks tik pare-daguoti... Suskambus telefonui, ji pažvelgė į laikrodį ir nuste-bo — jau po aštuntos, kas gali skambinti į skyrių taip vėlai?

Ragelyje suvirpėjo persigandęs dukros balsas:

— Mama, Aleksandruvi Ivanovičiui bloga, aš iškviečiau greitąją. Borka parą budi, aš viena, man taip baisu! Ar gali atvažiuoti?

Vera tučtuojau viską metė, sugrūdo popierius į stalčių, užrakino skyriaus patalpas ir nulėkė gaudyti taksi. Toje gatvėje, kur buvo įsikūrusi Akademija, „privatininką“ buvo sunku rasti, reikėjo bėgti į Leningrado prospektą, kur eismas gausesnis ir didesni šansai pasigauti automobilį. Saša, Saša... Prisišoko, vis atsisakydamas gydyti širdį. Gydytojams rodydavosi retai, jokios nuolatinės priežiūros, rūkyti nemeta. Į ligoninę nepaguldysi, į sanatoriją nenuvarysi. Gerai dar, kad negeria. Kad tik nieko rimta! Kad tik ne infarktas!

Aštuntą vakaro Akademijos centrinės durys būdavo uždaromos, tekdavo eiti pro budėtojo išėjimą į siaurutę, tamsią

įvažą, kur buvo statomi darbuotojų automobiliai — priešais centrinį įėjimą leidimą stovėti gaudavo tik vadovybės mašinos. Vos Vera nulipo nuo laiptukų ant šaligatvio, kai ją kažkas pašaukė pro lėtai nuvažiuojančio tamsmėlynio „Žiguli“ langą.

— Vera! Potapova! Į kurią pusę? Pavežti?

Prisimerkusi ji bandė išvelgti pro kovo prieblandą vairuotojo veidą — pasirodė, tai esąs senas pažįstamas bendradarbis iš redakcinio leidybos skyriaus, su kuriuo jai teko glaudžiai bendrauti, kai spaudai buvo rengiamas taip dienos šviesos ir neišvydęs jos autorinis referatas. Apsidžiaugusi dėl netikėtos sėkmės, Vera pasakė adresą.

— Sėskis, — linktelėjo kolega, — man beveik ten pat, padarysiu nedidelį lanką.

Mašiną nusipirkęs visai neseniai, vairuodamas jis jautė milžinišką malonumą, ir Vera Leonidovna žinojo, kad šitas žmogus ne tik niekada neatsisakė pavėžėti, bet ir pats visuomet visiems siūlė pasinaudoti jo, kaip vairuotojo, paslaugomis.

Šalia namo, kuriame gyveno Orlovai, Vera atsidūrė per penkiolika minučių. Prie įėjimo stovėjo greitosios pagalbos automobilis.

— Čia tavo draugo atvažiavo? — supratingai paklausė kolega.

Vera atsiduso, širdį suspaudė negera nuojauta.

— Turbūt. Vargšė dukrelė mirtinai persigando.

— O jeigu veš į ligoninę? Į greitąją paims tik vieną žmogų, dviejų negali.

— Tuomet važiuosiu su jais, dukrą namie paliksiu.

Kolega palingavo galvą.

— Vieną? Ji iš baimės ir nerimo išprotės. Jums abiem reikia važiuoti. Štai kas: aš palauksiu čia, neišvažiuosiu. Jeigu tavo draugą išveš, aš judvi su dukrele nors iki ligoninės pamėtėsiu. O jeigu nieko baisaus nenutiko, tu išeisi ir pasakysi man, kad viskas gerai.

— Juk tau reikia namo, — paabejojo ji. — Man nepatogu tave įkinkyti į darbą.

— Niekai, — linksmai atsakė šis. — Esu vairuotojas naujokas, man reikia kuo daugiau važinėti, tad kuo ilgiau prie vairo, tuo geriau. O namo aš neskubu, žmoną į sanatoriją išsiunčiau, vaikai pas uošvę ganosi. Štai ir naudojuosi padėtimi, darbe sėdžiu kuo ilgiau, visas skolas kompensuoju, kad nebūtų gėda reikalus perduoti, jeigu mūsų etatus ims mažinti.

— Manai, pradės? Juk nesate mokslo padalinys, jūs katedras aptarnaujate.

— Tikriausiai pradės. Jeigu mokslo nebereikia, vadinasi, jo ir katedrose nereikia. Rašys mažiau monografijų, straipsnių rinkinių, pati supranti. Leisime vien vadovėlius ir metodinę medžiagą. Žodžiu, tu lėk, jei kas — aš čia laukiu.

— Ačiū tau!

Orlovų buto durys buvo privertos, bet neužrakintos. Vera Leonidovna mikliai nusimetė paltą, nuspypė aulinukus, šlepečių nesiavė ir nuėjo į kambarį, iš kur sklido balsai. Aleksandras Ivanovičius užsimerkęs gulėjo lovoje, gydytojas — jaunas vyriškis, trisdešimtmetis — skaičiavo pulsą, mergina felčerė kalbėjo telefonu:

— Taip... Suėjo šešiasdešimt... Ne... Įtariamas infarktas,

išeminė širdies liga, Aha, supratau, į aštuoniasdešimt septintą. Ačiū.

Vadinasi, vis dėlto ligoninė...

Tatjana, sutrikusi ir drebanti, stovėjo tolėliau įsispraudusi į kamputį. Pamačiusi motiną, puolė prie jos, apsikabino ir pravirko.

— Na ką tu, tyliau, tyliau, nusiramink, — sušnibždėjo jai į ausį Vera Leonidovna, glostydamą galvą. — Visi gyvi, viskas susitvarkys.

Gydytojas, paleidęs Orlovo ranką, atsisuko į ją.

— Laba diena. Jūs — žmona?

— Ne, aš... marčios motina.

— Artimų giminių yra?

— Tik sūnus, bet jis iki ryto budi.

— Aišku, — linktelėjo daktaras. — Reikia vežti į ligoninę.

Ar kas nors kartu važiuos?

— Mes abi važiuosime, — ryžtingai atsakė Vera. — Nesirūpinkite, mes pačios nuvažiuosime, tik pasakykite kur.

— Šiandien į aštuoniasdešimt septintąją siunčia, čia Beskudnikove. Rasite?

— Apačioje mūsų automobilis su vairuotoju laukia. Važiuosime paskui jus.

Daktaras prisėdo užpildyti kažkokių popierių, o Vera su Tatjana suskubo krauti į krepšį būtiniausius daiktus buvimui ligoninėje.

— Tu Borkai pranešei? — paklausė Vera.

— Neprisiskambinau. Kabinete niekas ragelio nekelia, aš ir budėtoji skambinau, sako: iškvietime. Aš paprašiau perduo-

ti, kad jo tėvui širdies smūgis, bet nežinau... Gal perduos, o gal pamirš.

— Aišku. Reikia Liusią surasti, pasakyti jai. Visgi ne svetimas žmogus.

— Na kaip aš ją rasiu, mama? — apmaudžiai paklausė mergina. — Ji juk viloje gyvena.

— Nieko, aš rasiu, — nusijuokė Vera Leonidovna. — Krauk daiktus, aš tuo tarpu paskambinsiu.

Institute, kur dėstė Liudmila Anatoljevna, niekas nekėlė ragelio, nėra ko stebėtis — devinta vakaro. Vera atsivertė ilgą, siaurą užrašų knygutę, gulinčią svetainėje šalia telefono aparato, susirado įrašą „Andrejus ir Ala, sargas“. Užrašyta Liusenkos ranka, matyt, dar tais laikais, kai abi šeimos buvo ką tik susipažinusios ir pradėjo artimai bendrauti. Pati Vera Nikolajevna su režisieriumi Chvyliu ir jo žmona nebuvo susipažinusi, žinojo apie juos tik iš Aleksandro Ivanovičiaus ir Liusenkos pasakojimų. Gerai būtų, kad Andrejų rastų bendrabutyje. Nes jeigu jis dabar su Liusia, tuomet visiškai neaišku, kur jų ieškoti. Ji, Vera, žinoma, pareiškė dukrai, kad suras Orlovo žmoną, bet pasakė labiau norėdama nuraminti Tanią. Pati Vera Leonidovna toli gražu nebuvo tikra savo sėkme.

Bet jai pasisekė, bendrabučio sargė sutiko pakviesti Chvylią prie telefono, ir jau po kelių minučių ragelyje pasigirdo vyriškas balsas. Išgirdęs, kad reikia skubiai surasti Liusią ir nuvežti į ligoninę, Andrejus Viktorovičius patikino viską supratęs ir pamėginsias tuo pasirūpinti. Bet balsas jo buvo įsitempęs ir nepatenkintas.

„Atrodo, padariau kvailystę, — pamanė Vera. — Andre-

jus namie, vadinasi, ir jo žmona namie. Kaip jis jai paaiškins netikėtą reikalą kažkur važiuoti? Juolab kad mašinos jie neturi ir, norint dabar greitai nulėkti iki vilos, jam reikės ieškoti, jog kas nors nuvežtų, arba vėlgi gaudyti privatnininką. O koks privatnininkas dešimtą valandą vakaro sutiks vykti už miesto? Jeigu pasakytų Alai tiesą apie Orlovą, gal ji pasišautų važiuoti kartu su vyru. Jai tai normalu, tačiau kaip jausis Lusia ir pats Chvylija? Jeigu pasiryš meluoti, susikurs krūvą problemų, nes Orlovas nuolat bendrauja su Ala, ir ji neatleis sužinojusi, kad jį paguldė į ligoninę, o jai nieko nepasakė. Trumpiau tariant, priskaldei malkų tu, Vera Leonidovna. Kaip dramblys keramikos parduotuvėje... Bet, antra vertus, negalima nepranešti Liusenkai. O jei kas? Jei blogiausias variantas?“

Felčerė, nubėgusi į apačią, atsivedė vairuotoją, Orlovą atsargiai išnešė neštuvais ir įkėlė į greitąją, o Vera su dukra įsėdo į tamsiai mėlyną „Žiguli“, stovintį šalia.

Kelionė, jaudulys, Taniuškos ašaros, ligonio registravimas priėmimas skyriuje, blyškus, bekraujis Aleksandro Ivanovičiaus veidas — viskas susiliejo į vieną klampų srautą, kurio gale sukuriavo taip Verą nugąsdinęs žodis — „reanimacija“. Apie tvarką ligoninėse Vera Potapova žinojo ir iš tikrųjų nusigando, kai gydytojai neišsiuntė jos namo, bet leido pasėdėti koridoriuje šalia priėmimo posto. Vadinasi, daktarai neatmeta „paties blogiausio“ įvykių varianto.

Tatjana, įsitaisiusi šalimais, priglaudė galvą motinai prie peties.

— Be reikalo važiavai su manimi, — pasakė Vera Leoni-

dovna. — Tau rytoj į darbą. Gal grįžk namo, kol dar autobusai važinėja ir metro neužsidarė?

— Metro uždaro pirmą nakties, aš dar pasėdėsiu, gal kas nors paaiškės, — sumurmėjo Tania. — Tegu nors teta Liusia atvažiuoja, tuomet bus ramiau, kad tu čia ne viena.

Taip jos ir sėdėjo, apsikabinusios tylutėliai šnekučiavosi, kol pasirodė Liudmila Anatoljevna. Pamačiusi ją, Vera tučtuojau išsiuntė dukrą, išreikalavusi pasižadėti, kad vos grįžusi namo ši išgers karštos arbatos ir gulsis miegoti. Ir jokių būdu neverks.

— Tu irgi važiuok, Verunia, — pavargusiu balsu pratarė Liudmila Anatoljevna, kai išklausė ataskaitos apie padėtį: iš EKG rezultatų kol kas neaišku, ar tai stenokardijos priepuolis, ar visgi infarktas. — Ko tau čia sėdinėti?

— Kaipgi aš tave vieną paliksiu...

— Man vienai lengviau, patikėk. Norisi patylėti, pamąstyti, o jei kas nors šalia, tuomet jausiuosi įpareigota su žmogumi kalbėtis. Juk jis pasiliko dėl manęs, vadinasi, aš privalau kreipti dėmesį... Tikrai, Verunia, važiuok namo.

Vera žvilgtelėjo į laikrodį — penkios minutės po dvyliktos, dar galima suspėti į metro, jeigu dėl autobuso pasiseks. Jokių „privatininkų“ šiuo laiku šioje miesto dalyje negali tikėtis. „Blogiausiai atveju grįšiu čia, pabūsiu su Liusia, jeigu laiku nepavyks išvažiuoti“, — pagalvojo ji.

Jai teko ilgai ratais vaikščioti tarp namų tamsoje, čia įminant į nesusąlusį purvą, čia paslystant ant dar neištirpusio ledo plotelio. Porą kartų vos nepargriuvo, bet išlaikė pusiausvyrą ir galų gale nusigavo iki autobusų stotelės.

Prie stulpo su lentele trypinėjo dviese — kokių septynio-

likos ar aštuoniolikos metų mergužėlė, pasišokinėdama pagal kažkokią muziką, matyt, skambančią jos galvoje, ir vidutinio amžiaus vyriškis su uždegta cigarete. Mergina Verai pasirodė kaip atsitiktinis žmogus, o štai vyras buvo panašus į vietinį gyventoją, gerai žinantį rajono transporto eismą.

— Kaip manote, ar dar įmanoma suspėti į metro? — kreipėsi į jį Vera.

Vyriškis abejingai gūžtelėjo pečiais.

— Nežinau. Aš čia pirmą kartą. Štai mergina tikina, kad turi atvažiuoti dar vienas autobusas. Sako, visad juo važiuoja ir suspėja iki metro uždarymo.

Vadinasi, Vera suklydo, nuolatinė keleivė — būtent mergina...

— Aš jau beveik pusę valandos laukiu, — tęsė vyras, vėl užsitraukęs ir išpūtęs dūmus, — taigi autobusas vis dėlto turėtų greitai atvažiuoti. Pagal tikimybių teoriją.

— Tikimybių teorija mūsų municipaliniam transportui negalioja, — nusijuokė Vera. — Kartais per visą valandą nėra nė vieno autobuso, o kartais trys ar keturi vienas po kito atvažiuoja, vos ne kolona. Sako, vairuotojai autobusų parke arbatą geria, kortomis lošia, o paskui draugiškai atsikelia, susėda į mašinas — ir į reisą. Nežinau, tiesa tai ar ne, bet, sprendžiant iš to, kaip kursuoja autobusai, visai tikėtina.

Vyriškis žengė kelis žingsnius į šalį, norėdamas numesti nuorūką į šiukšliadėžę, ir Vera nevalingai nusišypsojo — nenusprigė ant žemės kaip dauguma, sąmoningas, gerbia švarą ir svetimą darbą.

Po kokių penkių minučių atvyko beveik visai tuščias auto-

busas, Vera ĩlipo vidun ir atsisėdo prie lango. Vyrĩskis nesisėdo, važiavo stovėdamas, ir dabar šviesoje ji galėjo ji geriau apžiūrėti. Malonus veidas, bet labai ĩprastas, niekuo neišsiskiriantis. Nebrangi striukė, tokios pardavinėjamos visose parduotuvėse, moherio šalikas, išmargintas raudonai mėlynais langučiais. Vyrĩskis, pagavęs jos žvilgsnį, nusišypsojo ir priėjęs arčiau atsisėdo šalia.

— Akivaizdu, kad jūs susisielėjusi, — pastebėjo jis, — ir lygiai taip pat akivaizdu, kad išvažiuojate iš šio rajono šitaip vėlai pirmąkart. Leiskite, aš atspėsiu: jūs neseniai užmezgėte romaną, šiandien pirmąkart atvažiavote pas mylimąjį, bet kažkas negerai susiklostė, galbūt jūs susipykote ir nusprendėte nelikti su juo nakčiai.

— Kodėl būtinai susipykome? — nustebė Vera.

Jai kažkodėl buvo malonu, kad atrodo kaip moteris, su kuria dar ĩmanoma turėti romaną. Taip, ji visuomet buvo graži ir tai žinojo, atrodė daug jaunesnė pagal savo amžių, bet vis tiek penkiasdešimt dvejų metų nepaslėpsi po dvidešimt penkerių metų merginos kauke. Jai galėjai duoti keturiasdešimt septynerius, na, gal keturiasdešimt penkerius, bet tikrai ne mažiau.

— Jeigu nebūtumėte susipykę, jis būtų jus palydėjęs, ir nestovėtumėte stotelėje tokiu metu viena. Na ką, atspėjau?

— Ne, — nusijuokė Vera. — Visiškai neatspėjote. Bet dėl vieno dalyko jūs neabejotinai teisus: situacija išties susiklostė netikėtai. Leisti vakarą aš ketinau visai kitaip.

— Mūsų gyvenime apskritai daug kas netikėta. Ar kada nors susimąstėte apie tai, kokia plona, beveik nepastebima, nematoma riba skiria vieną mūsų gyvenimo tarpsnį nuo kito?

Štai ką tik mūsų gyvenimas buvo toks, ir staiga nutinka koks nors įvykis, kurio mes net nesuvokiame kaip lemtingo, ir tik po kažkiek laiko suprantame, kad po jo mūsų buvimas iš esmės pasikeitė.

„Tai jau taip! — pagalvojo Vera. — Kažkada Andropovo nuomonė nesutapo su Brežnevo. Dėl to aš praradau darbą. Kaip ten vienas humoristas sakė? „Skauda galvą, o vaistus leidžia į užpakalį. Tik pagalvokite: koks ryšys?“

— Sutinku, — linktelėjo ji pašnekovui. — Be to, tas įvykis gali nutikti net ne mūsų gyvenime, o kieno nors kito.

— Na, čia jau filosofinis klausimas apie asmenybės vaidmenį istorijoje. Aš taip aukštai neužsibrėžiu. Dabar kalbu apie kasdieniškausius dalykus. Pavyzdžiui, apie nėštumą kaip atsitiktinio ryšio pasekmę. Arba apie staigią kokio nors artimo žmogaus ligą.

„Dėl ligos — tikrai taip, — mintyse atsakė Vera Leonidovna. — Ypač aštriai tai pajunti, kai ką nors palydi į ligoninę. Dar prieš pusvalandį gyvenimas buvo visai kitoks, žmogus planavo atostogas arba, kaip aš, buto remontą ir dukros vestuves, o dabar priverstas galvoti apie galimas laidotuves.“

Ir pati nepastebėjo, kaip lengvai išitraukė į pokalbį, kuris jai pasirodė it gelbėjimo ratas. Galvoti apie Sašą Orlovą buvo skaudu, apie remontą — bjauru, apie Taniuškos vestuves — nerimastinga, apie artėjantį pajamų stygių — baisu. Atsipeikėjo Vera Leonidovna tik metro, kai pro garsiakalbius išgirdo: „Atsargiai, durys užsidaro. Kita stotis — Paveleckaja“. Pasirodo, kad jiedu su netikėtu bendrakeleiviu pravažiavo pusę Žiedinės linijos.

Kas vyksta? Kodėl ji vis dar šnekučiuojasi su šiuo nepažįstamuoju? Ar jam su Vera pakeliui? O gal vyriškis ją lydi?

Vera Leonidovna įsmeigė į jį nieko nesuprantantį žvilgsnį. Jis ką tik kažką pasakė apie Šopenhauerį, o ji paskendo savose mintyse ir praklausė. Taip, teisingai, jiedu kalbėjo apie valios laisvę, o iki tol — apie žmogaus elgesio socialinių ir biologinių faktorių santykį.

„Paveleckajos“ stotyje Vėrai reikėjo persėsti. Bendrakaivis išėjo paskui ją, nesiliaudamas šnekėti apie tai, kokią įtaką žmogaus sugebėjimui vykdyti prisiimtus sprendimus gali turėti genetinis polinkis. Vera jau ketino klausti, iki kokios stoties jam reikia važiuoti, bet staiga suprato, kad nenori to žinoti. „Jeigu jam su manimi pakeliui, tai gerai. O jeigu išaiškėtų, kad jis mane lydi, tuomet man reikėtų kažkaip reaguoti, leisti jam suprasti, kad man tai patinka ar nepatinka. Nenoriu. Nusibodo šitie žaidimai. Viskas nusibodo. Disertacija įgriso iki gyvo kaulo, nuo jos vėmti verčia. Nusiaubtas butas nusibodo. Nuo neaiškios padėties darbe mėšlungis traukia. Nuo minčių apie pinigus — panika. Nenoriu. Tebūnie vyras, nusprendęs mane vėlai naktį palydėti namo. Protingas, inteligentiškas, malonus. Tebūnie. Net jei pasirodytų, kad jam viso labo pakeliui. Iš esmės, aš turėčiau jo bijoti. Vyriškis, naktį bandantis užvaldyti vienišos moters pasitikėjimą, be abejo, gali pasirodyti esąs plėšikas arba aferistas. Prievartautojas — mažai tikėtina: vienas iš mano amžiaus privalumų yra tas, kad rizika tapti prievartautojo auka daug kartų sumažėja. O štai rizika tapti plėšiko auka — atvirkščiai, išauga: nusikaltėliai dažniausiai renkasi auką, kuri nesugebės rimčiau pasipriešinti. Net jei ir taip — ką jis iš manęs

atims? Piniginėje trys rubliai. Bute irgi nieko vertingo, nebent statybinės medžiagos, bet jos plėšikus mažiausiai domina. Jiems reikia pinigų ir juvelyrinių dirbinių. Tuo iš manęs nepraturtės. Nenoriu apie tai galvoti. Nenoriu. Ir negalvosiu. Čia ir dabar aš paprasčiausiai graži moteris, su kuria šnekučiuojasi malonus nepažįstamasis.“

Ji taip nieko ir nepaklausė, tiesiog toliau aptarinėjo akademiko Dubinino darbus, kuriais rėmėsi savo disertacijoje. Traukinio vagonas buvo visiškai tuščias, nė vieno keleivio, išskyrus juodu. Dėl dundančių ratų jiems teko arba kelti balsą, arba kalbėtis suglaudus galvas. Vagonas lingavo, jiedu vis liesdavosi vienas prie kito pečiais, ir Vėrai dingojosi savotiškas intymumas, kuris kažkodėl dirgino. Ji staiga net susizgribo, kad pradeda pykti.

Nuvažiavę iki reikiamos stoties, jiedu pakilo eskalatoriumi ir išėjo gatvėn.

— Kur dabar? — paklausė vyriškis.

Vadinasi, vis dėlto lydėjo... Na ir gerai. Ir labai paranku: antrą valandą nakties Vera nerizikuotų savo rajone vaikščioti viena.

— Dabar pėstute apie dvidešimt minučių, troleibusai jau nevažinėja.

Šaligatviai buvo slidūs, ir Vera laukė, kad nepažįstamasis pasiūlys jai savo ranką, bet jis nepasiūlė, paprasčiausiai ėjo šalia, įsitraukęs į pokalbį. Netikėtai į galvą šovė mintis: jeigu šitas žmogus gyvena ne čia, o kitame miesto rajone, tai kaip jis ketina grįžti namo? Tikisi sustabdyti taksi? Bet jeigu jis turi atliekamų pinigų, tuomet kodėl pusę valandos šalo Beskud-

nikovo stotelėje, rizikuodamas pavėluoti į paskutinį metro traukinį?

Vera Leonidovna nesuspėjo iki galo apsvarstyti minties, kadangi jiedu priėjo prie jos laiptinės.

— Pakviesite? — paklausė nepažįstamasis.

Ir Vera su siaubu ir sumišusi staiga suprato, kad kaip tik to ir laukė. Ir norėjo. Todėl ir pyko, ir irzo. Ne ant šio bendrakeleivio ji pyko, o ant savęs pačios už savo keistas ir tokias nederamas paskatas ir slaptus troškimus. Ne, vyro jai nereikėjo, ir hormonai čia niekuo dėti. Jai nesinorėjo sekso, nuo kurio gerokai išvargo per savo pastarojo romano metus. Kostia buvo nuostabus, bet jam reikėjo žmonos, jis norėjo visavertės šeimos ir vaikų, o Vera Potapova savęs jo žmonos vaidmenyje neįsivaizdavo, o ir vaikus gimdyti jai per vėlu. Su Kostia jiedu išsiskyrė taikiai, ir dabar jis jau gyvena su jauna moterimi, kuri pasiruošusi tapti jo žmona ir jo vaikučių motina.

Ir netgi dvasinė šiluma — ne tai, dėl ko ji ryžtųsi išleisti į namus nepažįstamąjį.

Jai reikia situacijos. Aplinkybių. Kitoniško pasaulio vaizdo. Kitos gyvenimo pusės. Kažko visiškai nepanašaus į disertaciją, darbą, ligas ir ligonines, pinigų stygių. Jai reikia bent dviem valandoms nustoti buvus milicijos papulkininke Vera Leonidovna Potapova, vyresniąja mokslo darbuotoja, nuotakos motina ir nesuremontuoto buto šeimininke.

— Pakviesiu, — linktelėjo ji. — Jeigu nebijote apgriauto būsto. Sumaniau remontą, bet kol kas jis užstrigo.

— Ar mes niekam nesutrukdytume?

Vera pašaipiai pažvelgė į jį: atsipeikėk! Anksčiau reikėjo

klausti... Na ką gi, jeigu jis ir vagis arba plėšikas, tai jam aiškiai leista suprasti, kad bute nėra ko paimiti, išskyrus kibirus su dažais ir tapetų ritinius.

— Juk jūs ir taip esat tikras, kad gyvenu viena, — atsakė ji, atidarydama laiptinės duris. — Beje, aš net vardo jūsų nežinau, o jūs — mano.

Žengtelėjęs paskui ją, vyriškis apglėbė moters pečius, atsuko į save ir tvirtai apkabino.

— O taip dar geriau, — sušnibždėjo jis Verai į pačią ausį. — Visada spėsime susipažinti.

„Na štai, — pagalvojo Vera, — viskas greitai ir paprastai. Ničnieko apie jį nežinau: nei koks vardas, nei kuo užsiima, nei kur gyvena. Maskvoje? Ar atvykėlis, neturintis kur pernaktuoti?“

Kol kilo liftu, ji įsiklausė į save, stengdamasi atpažinti tuos knygoje gausiai aprašytuosius „cheminės reakcijos tarp vyro ir moters“ ženklus. Jokios chemijos, jokios traukos Vera nejuto. Tik milžinišką nuovargį ir svaiginantį troškimą bėgti iš kasdienybės pilkumos į ryškųjį paveikslą.

Ji neuždegė šviesos prieškambaryje: vos jiedu peržengė buto slenkstį, Vera atsidūrė vyro glėbyje. Ji kvėpė svetimo kūno kvapą, jautė ant savęs svetimas rankas, skubiai, bet gana vikriai nurenginėjančias ją, girdėjo svetimą kvėpavimą ir nenustojo stebėtis savo abejingumu. Ji įsileido į namus nepažįstamą vyrą, leidžiasi glamonėjama ir bučiuojama, netgi ketina su juo gultis į lovą, nežinodama apie jį ničnieko, išskyrus tik tai, kad jis protingas ir inteligentiškas pašnekovas. Ji ką, iš proto išsikraustė? O jeigu jis maniakas, kurio specializacija — priešpensinio am-

žiaus damos? Tuomet jis ją paprasčiausiai užmuš. Na ir tegul. Kaip bus — taip bus. Gerai, kad tamsu. Pro langus krintančios šviesos visiškai pakanka nueiti iki sofos į nieką neatsitrenkiant. Gerai, žinoma, būtų nusiprausti po dušu, bet tuomet tektų jungti šviesą ir viskas būtų sugadinta.

Pilka aušros dargana palaiptams užpildė kambarį, išryškindama daiktų kontūrus. „Tarsi fotopopierius, veikiamas ryškų, — pamanė Vera, atviromis akimis gulėdama šalia vyriškio, su kuriuo praleido naktį, bet jo vardo taip ir nesužinojo. Vyras buvo kietai įmigęs, ir miegant jo liesas švelnus veidas rodėsi sukritęs ir nepatenkintas.

Ji tylutėliai išlindo iš patalų ir nuėjo į vonią. Ilgai žiūrėjo į save veidrodyje, mėgindama suprasti, ar gali vis dar būti moteriškai patraukli. Nieko nenusprendusi, palindo po dušu ir išsimuילavo plaukus šampūnu. Norėjosi nuo savęs nusiplauti tai, kas įvyko.

Nieko tokio ryškaus. Ne, vyriškos jėgos nepažįstamajam nestigo, ir ta prasme viskas vyko deramai. Deramai, bet labai įprastai. Ir nuobodžiai. Geismas Vrai taip ir neprabudo, bet ji išmaniai suvaidino viską, ko reikalavo scenarijus. Tikėjosi, kad pati situacija ją prablaškys. Bet neprablaškė.

Nusišluosčiusi ir pakišusi trumpus plaukus po džiovintuvu, užsimetė chalata ir nuėjo į virtuvę ruošti kavos. „Būsiu miela, pavalgydinsiu pusryčiais ir palydėsiu. Ir jokių „užrašyk telefono numerį“. Net vardo nepaklausiu, tikiuosi, kad jis ir